

ŠEF DRŽAVE – SPLOŠNO

- državni organ, ki predstavlja državo, opravlja funkcije izvršilne oblasti
- pristojnosti šefa države so izhodišče temeljnih meril za klasifikacijo političnih sistemov
- predsedniški sistem: je vrhovni nosilec izvršilne oblasti, vrhovni poveljnik oboroženih sil, enakopraven parlam.
- parlamentarni sistem: izvršilno oblast si delita šef države (*simbolični šef, politično ni odgovoren parlamentu, stabilni element izvršilne oblasti, reprezentativne pristojnosti*) in vlada (*dejanski nosilec izvršne oblasti je vlada, politično odgovorna parlamentu*)
- parlamentarno-predsedniški sistem: ni samostojni nosilec oblasti, vlada mu je odgovorna, dejansko jo vodi
- skupščinski sistem: šefa države, ki voli in odpoklicuje skupščina, tako kot vse ostale državne organe

PREDSEDNIK REPUBLIKE V SLOVENIJI

- ustava 1991 – parlamentarni sistem, načelo delitve oblasti
- predsednik republike – organ izvršilne oblasti, individualni, njegov položaj in pristojnosti ureja ustava in zakoni

volitve predsednika:

- predsednik se voli na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah (*to krepi njegov položaj*)
- voli se na podlagi splošna in enaka volilne pravice
- pravico voliti, biti izvoljen ima vsak, ki je dopolnil 18 let, državljan Slovenije, mu ni odvzeta poslovna sposobnost
- razpis volitev za predsednika republike
  - volitve razpiše predsednik DZ
  - razpisane smejo biti najprej 105 dni in najkasneje 75 dni pred iztekom mandata
  - opravljene morajo biti najkasneje 15 dni pred iztekom mandata
- kandidate za predsednika republike lahko predlagajo:
  - poslanci DZ – kandidate podprejo s podpisi 10 poslancev
  - politične stranke – kandidate določijo s tajnim glasovanjem, predlog mora biti podprt s podpisi 3 poslancev ali 3000 volilcev
  - volilci – kandidate določijo s podpisi vsaj 5000 volilci
- izvolitev:
  - 1. krog: izvoljen je kandidat, ki je dobil večino glasov volilcev, ki so oddali veljavne glasovnice
  - 2. krog: če noben kandidat ni dobil večine glasov se glasovanje ponovi med kandidatoma, ki sta dobila največ glasov, v 2. krogu se pomerita samo dva kandidata, izvoljen je tisti, ki dobi absolutno večino

mandatna doba predsednika

- predsednik je izvoljen za dobo 5 let, največ 2x zaporedoma
- mandatna doba je krajša v primeru trajnega zadržka, smrti, odstopa ali drugega prenehanja
  - volitve morajo biti opravljene najkasneje 105 dni po prenehanju mandata predsednika
  - do izvolitve novega predsednika republike to funkcijo začasno opravlja predsednik DZ
- mandatna doba je daljša če se predsedniku izteče mandat med vojno ali med trajanjem izrednega stanja, mandat mu preneha 6 mesecev po koncu takega stanja
  - volitve morajo biti opravljene najkasneje 15 dni pred iztekom podaljšane mandatne dobe

nezdružljivost funkcije predsednika:

- ne sme opravljati druge javne funkcije ali poklica, funkcije v državnih organih, zavodih, podjetjih, organizacijah
- lahko je član politične stranke ali društva

službe

- v uradu predsednika so organizirane službe
- službe opravljajo strokovne in organizacijske naloge za predsednika

ODGOVORNOST PREDSEDNIKA REPUBLIKE

- predsednik ni politično odgovoren DZ, ker ga ne voli DZ
- volilci, ki ga izvolijo ga ne morejo odpoklicati – je stabilni del izvršilne oblasti
- DZ lahko izjemoma ugotavlja njegovo politično odgovornost v parlamentarni preiskavi
- odgovornost predsednika se lahko uveljavlja le z obtožbo predsednika:
  - DZ obtoži predsednika pred ustavnim sodiščem zaradi kršitve ustave ali zakona pri opravljanju funkcije

- če predsednik med postopkom odstopi oz. mu preneha mandat, ustavno sodišče postopek ustavi
- ustavno sodišče obtoženega oprosti ali pa ugotovi utemeljenost obtožbe
- ustavno sodišče lahko odloči, da predsedniku preneha funkcija
- odločitev o utemeljenosti obtožbe in prenehanju funkcije sprejme ustavno sodišče z 2/3 večino vseh sodnik
- predsednik je za opravljanje funkcije odgovoren ustavnemu in rednemu sodišču
- pred rednim sodiščem je predsednik odgovoren za kršitev ustave in zakonov zunaj svoje funkcije
- v kazenskem postopku se predsednik ne more sklicevati na imuniteto

PRISTOJNOSTI/FUNKCIJE PREDSEDNIKA

1. klasične funkcije:

- predstavlja RS:
  - državo predstavlja doma in nasproti drugim državam
  - postavlja in odpoklicuje veleposlanike republike
  - odloča o pomilostitvah
  - podeljuje odlikovanja in častne naslove
- vrhovni poveljnik obrambnih sil:
  - pravica poviševati generale in admirale – na predlog ministrstva in od soglasju z vlado
  - odločiti o predčasnem odpustu s služenja vojaškega roka – na predlog ministra
  - pravica biti seznanjen s stanjem bojne pripravljenosti vojske in zadevami pomembnimi za obrambo

2. pristojnosti na zakonodajnem področju:

- pristojnosti v zakonodajnem postopku:
  - formalen, neposreden vpliv – nima vpliva na sprejemanje zakonov in njihovo vsebino
  - posreden vpliv – na zahtevo DZ ali lastno pobudo izreče mnenje o posameznem vprašanju
  - ima pravico z ukazom razglašati zakone
  - posreden vpliv na ratifikacijo mednarodnih pogodb: predlaga ustavnemu sodišču, da se izreče o skladnosti mednarodne pogodbe z ustavo
- pristojnost razpisati volitve, sklicati in razpustiti DZ:
  - razpiše volitve v DZ
  - skliče prvo sejo na novo izvoljenega DZ
  - zahteva sklic izredne sede DZ
  - razpusti parlament pred iztekom mandata:
    - če po večkratnih poskusih ne more izvoliti novega predsednika vlade
    - po zavrjeni zaupnici vlada ne uspe izvoliti novega predsednika vlade ali izglasovati zaupnice dotedanjemu predsedniku
- postopek volitev in imenovanj:
  - predlaga DZ v izvolitev – sodnike ustavnega sodišča, 5 članov sodnega sveta, varuha človekovih pravic,
  - imenuje – 9 članov računskega sodišča, 6 članov Banke Slovenije, guvernerja BS

3. pristojnosti na izvršilnem področju:

- ima le predlagalno pravico:
  - predlaga kandidata za predsednika vlade DZ – prej se mora posvetovati z vodji poslanskih skupin
  - predlaga nekatere državne funkcionarje v izvolitev ali imenovanje DZ

4. izredne pristojnosti:

- v izrednih razmerah predsednik republike začasno prevzame nekatere pristojnosti
- izredne razmere: ko se DZ zaradi izrednega stanja ali vojne ne more sestati
- predsednik na predlog vlade:
  - odloča o razglasitvi vojnega ali izrednega stanja, o nujnih ukrepih, o uporabi obrambnih sil
  - izdaja uredbe z zakonsko močjo, ki se nanašajo na obrambo države in na človekove pravice in svoboščine
- ne gre za prenos zakonodajne funkcije na predsednika, gre za pravico do začasnega izvrševanja pristojnosti DZ